

ДОСЛІДЖУЄМО ІСТОРІЮ УКРАЇНИ

ПРОГРАМА КУРСУ ЗА ВИБОРОМ ДЛЯ УЧНІВ ПРОФІЛЬНИХ КЛАСІВ СУСПІЛЬНО-ГУМАНІТАРНОГО НАПРЯМУ НОВІТНЯ ІСТОРІЯ УКРАЇНИ. 10 КЛАС

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Мета і завдання курсу

З огляду на сучасний динамізм зміни знань, інформацій, технологій очевидно, що забезпечити людину необхідними знаннями в школі на все життя неможливо. Виникає потреба у наданні учням знань про способи інтелектуальної діяльності та забезпеченні набуття ними досвіду їх реалізації, втіленого в уміннях, ключових та предметних компетенціях. Тому важливою складовою Концепції профільного навчання є курси за вибором, основними функціями яких є поглиблення і розширення змісту профільних предметів або забезпечення профільної прикладної й початкової професійної спеціалізації навчання.

Дослідження учнями вітчизняної історії має значний освітній потенціал, оскільки дає старшокласникам можливість простежити суперечливі історичні процеси початку ХХ століття практично в усіх їх проявах: культурному, політичному, суспільному, економічному. Основна увага курсу «Досліджуємо історію України» звернена на долю людини у відповідному історичному контексті (особливості світосприйняття людини у певну епоху, соціальні структури і спільноти, сфери інтересів людей, родина, гендерний фактор, дитинство, ментальність тощо). Такий підхід сприятиме кращому розумінню учнями складних процесів української історії 1900—1920 рр., допоможе уникнути надмірної політизації навчального матеріалу та дублювання з основним курсом історії України.

Крім того, історія України 1900—1920 рр. є важливою ланкою в системі історичної освіти, необхідною для формування в учнів цілісного уявлення про минуле нашої Батьківщини. Тому курс за вибором «Досліджуємо історію України» для 10-го класу суспільно-гуманітарного напрямку відіграватиме важливу роль у світоглядному розвитку дитини.

Відповідно до Концепції профільного навчання, курс за вибором «Досліджуємо історію України» для профільних класів суспільно-гуманітарного спрямування ґрунтується на принципах: фуркації, варіативності, альтернативності, наступності та неперервності, гнучкості, діагностико-прогностичної реалізованості. Реалізація зазначених принципів профільного навчання має відбуватися, зокрема, шляхом розвитку в старшокласників дослідницьких умінь та відповідних компетенцій.

Мета курсу за вибором «Досліджуємо історію України» для профільних класів суспільно-гуманітарного напрямку — поглиблення системи знань учнів про історію України ХХ століття,

яке забезпечується набуттям старшокласниками власного інтелектуального досвіду вивчення історичного матеріалу, розвитком навчально-пізнавальних умінь та ключових предметних компетенцій.

Реалізація курсу за вибором «Досліджуємо історію України», здійснена у контексті профілізації старшої школи, допоможе виконати наступні завдання:

- поглибити цілісні уявлення старшокласників про історію України ХХ століття: про суперечливі суспільно-політичні та економічні процеси; про долю людини, її повсякденне життя та внесок України у цивілізаційну спадщину людства;
- поглибити відповідні уявлення учнів, розуміння ними історичних зв'язків, тенденцій, які розкривають політичні, культурні, економічні аспекти, характерні для ХХ століття;
- сформувати в учнів дослідницький підхід до вивчення історії України ХХ століття, розвивати аналітичні уміння, ключові та предметні компетенції старшокласників;
- на фактичному матеріалі з історії України ХХ століття виховувати повноправних, відповідальних громадян України, сприяти формуванню в учнів толерантності, моральних цінностей, поваги до світової й вітчизняної культури;
- створити умови для врахування й розвитку навчально-пізнавальних і професійних інтересів, нахилів, здібностей і потреб учнів старшої школи в процесі навчання історії;
- забезпечити наступно-перспективні зв'язки між загальною середньою і професійною освітою відповідно до обраного профілю.

Структура курсу

Навчальний матеріал курсу структурований за хронологічно-проблемним принципом, що, з одного боку, відповідає основній (базовій) програмі з історії України, з іншого, — дає змогу важливі антропоцентричні питання об'єднати у проблемні блоки. З психолого-дидактичної точки зору зміст курсу і відповідну програму побудовано на поєднанні особистісно орієнтованого та розвивального підходів до навчання.

Курс передбачає роботу учнів з основними історичними фактами, поняттями, суттєвими історичними зв'язками та тенденціями суспільного розвитку, узагальнення і систематизації яких є важливим інструментом пізнання старшокласниками історичного минулого України.

Програма курсу розрахована на 35 годин протягом року, у ній визначено кількість годин на вивчення кожного з розділів, а також передбачено уроки тематичного оцінювання навчальних

досягнень учнів. Пропонована для вивчення кожного розділу кількість годин є орієнтовною і може бути змінена й використана вчителем на власний розсуд, так само, як і резервний час.

Відповідно до сучасних вимог, програма містить не тільки інформаційний блок, а й перелік державних вимог до рівня загальноосвітньої підготовки учнів (див.: Навчальна програма з історії для 10—12 класів загальноосвітніх навчальних закладів з українською мовою навчання. Старша школа у структурі 12-річної. Су-

спільно-гуманітарний напрям / За ред. д-ра пед. наук проф. О.Пометун).

Зміст курсу

Вступ.

Тема 1. Україна на початку ХХ ст. Вплив процесів модернізації на українське суспільство.

Тема 2. Україна в роки Першої світової війни.

Тема 3. Українська революція та громадянська війна.

Тема 4. Наш край на початку ХХ ст.

СТРУКТУРА І ЗМІСТ ПРОГРАМИ

(35 год)

Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
1	2
Вступ (1 год)	
<p>Завдання і структура курсу «Досліджуємо історію України». Види і методи наукових історичних досліджень. Види історичних джерел.</p> <p>Способи роботи учнів з підручником, додатковою навчальною літературою, електронними та інтернет-ресурсами, робота в бібліотеці.</p> <p>Форми і методи організації навчальної діяльності на заняттях з курсу «Досліджуємо історію України».</p> <p>Державні вимоги до рівня профільної підготовки учнів. Критерії тематичного, семестрового та річного оцінювання</p>	<p>Володіючи предметними вміннями, учень (учениця):</p> <ul style="list-style-type: none"> • називає основні види і методи наукових історичних досліджень, види історичних джерел; • характеризує і порівнює способи діяльності з різними історичними джерелами, роботу в бібліотеці, з електронними та інтернет-ресурсами. <p>Набуваючи предметні компетентності, учень (учениця):</p> <ul style="list-style-type: none"> • використовує різні історичні джерела для здобуття і відповідного застосування інформації
Тема 1. Україна на початку ХХ ст. Вплив процесів модернізації на українське суспільство	
(7 год)	
<p>Вплив процесів модернізації на соціально-економічні процеси в Україні.</p> <p>Досягнення і проблеми розвитку промисловості та сільського господарства в Україні на початку ХХ ст.</p> <p>Зміни у традиційній соціальній структурі й нові спільноти українського суспільства.</p> <p>Демографічні процеси.</p> <p>Нове і традиційне у повсякденності (нова техніка будівництва, електрика, телефон, ліфт, виробництво меблів тощо).</p> <p>Становлення національно-демократичних традицій в Україні на початку ХХ ст.</p> <p>Особливості формування політичної еліти в Україні.</p> <p>Україна в австрійському та російському парламентаризмі.</p> <p>Українські підприємці й меценати.</p> <p>Особливості світосприйняття і сфери інтересів людей в Україні в умовах модернізації.</p> <p>Вплив освіти, преси, темпів книгодрукування на особливості світосприйняття, сфери інтересів людей в Україні на початку ХХ ст.</p> <p>Темп життя міського і сільського населення.</p> <p>«Фемінізація» суспільства.</p>	<p>Володіючи предметними вміннями, учень (учениця):</p> <ul style="list-style-type: none"> • називає досягнення модернізації в соціально-економічній сфері, дати основних подій періоду; • показує на карті розподіл українських земель на початку ХХ ст., території, охоплені процесом індустріалізації, та визначає їх господарську спеціалізацію; • правильно застосовує та пояснює на прикладах поняття і терміни: <i>індустріальне суспільство, модернізація суспільного та повсякденного життя, урбанізація, демографічні процеси, політична еліта, соціальні структури і спільноти, меценатство;</i> ♦ на основі різних джерел інформації: <ul style="list-style-type: none"> • характеризує і порівнює основні риси модернізації суспільного та повсякденного життя, становлення демократичних традицій, зміни у традиційній соціальній структурі та нові спільноти українського суспільства, особливості світосприйняття, сфери інтересів людей, ставлення до дитинства в Україні з аналогічними загальноєвропейськими та світовими процесами; • формулює висновки про зв'язок між процесами формування індустріального суспільства і змінами в соціальній структурі суспільства й сферах інтересів людей.

1	2
<p>Передвоєнне дитинство, юність. Діяльність національних і спортивно-фізкультурних організацій «Сокил», «Січ», «Пласт».</p> <p>Свята, сімейні традиції, етикет, спорт, розваги різних верств населення.</p> <p>Особливості етнічних процесів в Україні на початку ХХ ст.</p> <p>Поліетнічний характер українського суспільства.</p> <p>Етнічна карта України.</p> <p>Особливості господарської діяльності народів України на початку ХХ ст.</p> <p>Культура, релігія, особливості повсякденного життя народів України на початку ХХ ст.</p> <p>Провідні ідеї</p> <p><i>Активізація національного суспільно-політичного руху. Вплив суперечливих процесів модернізації на життя населення. Зростання ролі освіти, преси і техніки у повсякденному житті</i></p>	<p>Набуваючи предметні компетенції, учень (учениця):</p> <ul style="list-style-type: none"> • застосовує періодизацію розвитку українських земель на початку ХХ ст. як інструмент пояснення особливостей розвитку України, суті історичних подій і процесів вітчизняної історії у контексті загальноєвропейських і світових; • використовує карту як джерело інформації для з'ясування: ресурсів, джерел, масштабів і перебігу процесів індустріалізації, встановлення структури господарського комплексу України на початку ХХ ст.; ♦ на основі критичного аналізу та інтерпретації альтернативних джерел інформації: • обґрунтовує зв'язок між причинами, сутністю, значенням та наслідками індустріалізації суспільства і демографічними процесами, становленням демократичних традицій і формуванням української політичної еліти; • характеризує, порівнює, узагальнює та критично оцінює основні риси модернізації суспільного та повсякденного життя, процес «фемінізації» суспільства, становлення демократичних традицій, особливості світосприйняття, соціальні структури і спільноти, сфери інтересів людей на українських землях у контексті аналогічних загальноєвропейських та світових процесів
<p>Тематичне узагальнення (2 год)</p> <p>Тема 2. Україна в роки Першої світової війни. Зміни в житті українського суспільства в умовах Першої світової війни (5 год)</p>	
<p>Мілітаризація суспільства.</p> <p>Ставлення до війни політиків і різних верств українського суспільства.</p> <p>Вплив війни на особливості світосприйняття, сфери інтересів людей в Україні.</p> <p>Піднесення національної самосвідомості в Україні.</p> <p>УСС на фронті і в тилу.</p> <p>Діяльність провідних українських діячів у роки I Світової війни.</p> <p>Вплив війни на економічне та соціальне становище населення.</p> <p>Доля мирного населення під час війни.</p> <p>Молодь у війні.</p> <p>Доля жінок у роки війни.</p> <p>Загострення економічної кризи, зубожіння населення.</p> <p>Провідні ідеї</p> <p><i>Мілітаризація суспільства в умовах Першої світової війни. Зміни у політичних настроях, економічному та соціальному становищі населення. Піднесення національної та соціальної активності в Україні</i></p>	<p>Володіючи предметними вміннями, учень (учениця):</p> <ul style="list-style-type: none"> • показує на карті перебіг основних подій Першої світової війни на території України, місця, пов'язані з долею жителів України у роки Першої світової війни; • правильно застосовує та пояснює на прикладах поняття і терміни: <i>Перша світова війна, національна самосвідомість, економічна і політична криза, мілітаризація</i>; ♦ на основі аналізу різних джерел інформації: • описує діяльність УСС на фронті та в тилу, життя мирного населення під час війни; • характеризує процес мілітаризації суспільства, вплив війни на особливості світосприйняття та сфери інтересів людей, на політику імперій і провідних держав світу щодо України та надає їм власну оцінку; • порівнює ставлення до війни різних політичних сил та верств населення Наддніпрянської України і західноукраїнських земель на різних етапах війни; • визначає причинно-наслідкові зв'язки між подіями Першої світової війни і піднесенням революційного та національно-визвольного рухів. <p>Набуваючи предметні компетенції, учень (учениця):</p> <ul style="list-style-type: none"> • застосовує періодизацію вітчизняної та всесвітньої історії як інструмент для розуміння особливостей перебігу Першої світової війни на українських землях; • використовує карту як джерело інформації для з'ясування: театру воєнних дій, районів піднесення суспільно-політичного та національно-визвольного рухів;

1	2
	<ul style="list-style-type: none"> ◆ на основі критичного аналізу та інтерпретації альтернативних джерел інформації: <ul style="list-style-type: none"> • виділяє й пояснює характерні ознаки впливу Першої світової війни на економічний та соціальний розвиток і політичне життя українських земель; • спираючись на загальнолюдські та національні цінності, оцінює вплив Першої світової війни на життя населення; • користуючись для самостійного пошуку інформації довідковою літературою, Інтернетом тощо, готує доповіді, повідомлення, есе і реферати про основні процеси в Україні на початку ХХ ст.; • обґрунтовує власну позицію із цих питань, викладає її у формі усної та письмової відповіді
Тема 3. Українська революція та громадянська війна (7 год)	
<p>Боротьба за вплив на населення України різних політичних сил. Внутрішня і зовнішня політика Центральної Ради, Української держави, Директорії, ЗУНР, радянських урядів.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Отаманщина. • Відносини влади і суспільства. <p>Вплив революції та громадянської війни на повсякденне життя, особливості світосприйняття та сфери інтересів людей в Україні у період 1917—1921 рр. Знищення традиційного способу життя в умовах революції та громадянської війни. Молодь в революції. Мінливість політичних настроїв населення України. Проблема масового насильства у 1917—1921 рр. Революційний максималізм у ставленні між людьми. Ціна перемоги у громадянській війні. Революційні стереотипи, символіка і фразеологія. Революція у літературі, мистецтві, святах, системі нагород і топонімії України. Провідні ідеї <i>Пошуки шляхів утворення незалежної держави. Ставлення до державотворчих процесів в Україні різних верств населення</i></p>	<p>Володіючи предметними умінями, учень (учениця):</p> <ul style="list-style-type: none"> • називає дати основних подій періоду Української революції та громадянської війни; • показує на карті місця основних подій періоду визвольних змагань, регіони найбільших конфліктів Української революції; • правильно застосовує та пояснює на прикладах поняття й терміни: <i>Українська революція, визвольні змагання, УНР, Гетьманат, Директорія, громадянська війна, інтервенція, диктатура пролетаріату, Злука, ЗУНР, УГА;</i> <p>◆ на основі різних джерел інформації:</p> <ul style="list-style-type: none"> • описує повсякденне життя, настрої людей у період громадянської війни, ставлення населення до різних політичних сил; • характеризує внутрішню та зовнішню політику українських і радянських урядів, боротьбу за вплив на населення України різних політичних сил, порівнює їх, складаючи відповідну таблицю за власними критеріями; • складає політичні та історичні портрети діячів Української революції та громадянської війни з різних політичних таборів; • визначає сутність протиріч між усіма учасниками визвольних змагань; • встановлює причинно-наслідкові зв'язки між подіями, явищами та процесами періоду визвольних змагань 1917—1921 рр.; • формулює власні оцінки та погляди на стереотипи, які нав'язувалися суспільству у період громадянської війни. <p>Набуваючи предметні компетенції, учень (учениця):</p> <ul style="list-style-type: none"> • використовує карту як джерело інформації для з'ясування масштабу та перебігу подій періоду визвольних змагань та громадянської війни, встановлення статусу українських земель у період і після визвольних змагань; ◆ на основі критичного аналізу та інтерпретації альтернативних джерел інформації: <ul style="list-style-type: none"> • виділяє та пояснює характерні ознаки державного устрою, внутрішньої та зовнішньої політики ЦР, Гетьманату, Директорії, ЗУНР, радянської влади, денікінців; • визначає спільне й особливе у революціях Європи, України та Росії;

1	2
	<ul style="list-style-type: none"> • обґрунтовує зв'язок між причинами, сутністю, значенням та наслідками державотворчих процесів цього періоду, між причинами поразки визвольних змагань та їх наслідками; • спираючись на загальнолюдські та національні цінності, визначає ціну перемоги у громадянській війні; • характеризує, порівнює, узагальнює та критично оцінює вплив революції та громадянської війни на особливості світосприйняття і сфери інтересів людей в Україні у період 1917—1921 рр., можливі альтернативи розвитку Української революції, проблеми боротьби України за незалежність у контексті загальноєвропейських і світових процесів; • аргументує свою точку зору з посиланням на джерело, беручи участь у дискусіях та дебатах; • користуючись для самостійного пошуку інформації довідковою літературою, Інтернетом тощо, готує аналітичні доповіді, повідомлення, есе і реферати про основні події Української революції та визвольних змагань
Тематичне узагальнення (2 год)	
Тема 4. Наш край на початку ХХ ст. (5 год)	
<p>Вплив процесів модернізації на економічне, соціальне і культурне життя нашого краю на початку ХХ ст. Зміни у повсякденному житті населення краю. Розвиток культури. Святині нашого краю. Навчальні заклади, молодіжні, громадські організації. Миське життя, традиції. Театри, кінотеатри, преса на початку ХХ ст. Вплив Першої світової війни на соціальне та економічне життя краю. Ставлення населення краю до війни. Наш край в роки Першої світової війни. Події Української революції та громадянської війни у краї. Наш край у політиці УЦР, Української держави, Директорії, більшовиків, денікінців, поляків. Ставлення населення до революції, змін влади, перерозподілу власності. Руйнація традиційного способу життя міст і сіл. Події революції та громадянської війни на карті краю. Видатні діячі краю на початку ХХ ст.</p>	<p>Володіючи предметними умінями, учень (учениця):</p> <ul style="list-style-type: none"> • називає пам'ятки культури свого краю, основні події та процеси його історії, співвідносить їх із подіями і процесами вітчизняної та європейської історії; • показує на карті основні події, пов'язані з визвольними змаганнями 1917—1921 рр.; • на основі різних джерел інформації (текстів, фрагментів історичної літератури, писемних та речових історичних джерел, інтернет-ресурсів, ілюстрацій, фондів та експонатів музеїв, історичних пам'яток); • описує головні події та явища історії свого краю у 1900—1921 рр., відомі пам'ятки культури, створені на початку ХХ ст., повсякденне життя населення; • характеризує особливості духовного та суспільного життя краю, порівнюючи його з аналогічними явищами та процесами на інших територіях України; • встановлює причини постійної зміни влади у 1917—1921 рр.; • складає характеристики та політичні портрети видатних діячів історії краю. <p>Набуваючи предметні компетенції, учень (учениця):</p> <ul style="list-style-type: none"> • аналізує, узагальнює факти, порівнює та критично оцінює різні точки зору щодо впливу революції та громадянської війни на життя краю у період 1917—1921 рр.; • обґрунтовує власну позицію із цих питань, викладає її у формі усної та письмової відповіді; • спираючись на загальнолюдські та національні цінності, розкриває згубний вплив громадянської війни на населення краю; • бере участь у групових та індивідуальних дослідженнях, проектах, готує доповіді, повідомлення, реферати про важливі події, життя та діяльність видатних постатей епохи і пересічних жителів краю у 1917—1921 рр.
Тематичне узагальнення (2 год)	
Резерв (4 год)	

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ В ХОДІ ВИКЛАДАННЯ КУРСУ

Дослідницький підхід передбачає удосконалення системи формування навчально-пізнавальних умінь та предметних компетентностей учнів, актуальність яких обумовлюється підвищенням теоретичного рівня викладання історії України в 10—12 класах; зростанням обсягу фактичного матеріалу, а також, власне, сенсом навчання і його кінцевими результатами. Внутрішнім мотивом, на який повинен спиратися вчитель, організовуючи практичну та розумову діяльність школярів, є прагнення кожної людини до успіху в опануванні певними інтелектуальними діями. Якщо робота організована послідовно, часу на осмислення дій вистачає, то учні набувають позитивний досвід роботи, відчувають задоволення учителем, діяльністю, собою, а саме ці емоційно-ціннісні ставлення мають стати психологічним результатом навчального процесу.

Усі види навчально-пізнавальної діяльності старшокласників на уроках історії мають бути

тісно пов'язані між собою, що дає можливість вчителю за умови вибору відповідної методики закласти основу для глибокого усвідомлення учнями історичних фактів, створити цілісний образ епохи, сприяти розвитку навчально-пізнавальних умінь, предметних компетентностей та емоційно-оцінних суджень.

Учитель може запропонувати учням *емпіричні методи дослідження*: анкетування, виявлення і фіксація фактів, структурування набутого матеріалу у формі схем, таблиць, графіків — і *теоретичні*: аналіз і синтез різноманітних джерел з проблем вітчизняної історії, аналогія, порівняння, систематизація, узагальнення основних фактів і понять, визначення та обґрунтування закономірностей розвитку історії України ХХ ст.

Ю.МАЛІЄНКО,
кандидат педагогічних наук,
старший науковий співробітник
лабораторії суспільствознавчої освіти
Інституту педагогіки НАПН України

«Історія України. Бібліотека»

Віктор Мисан ПИСЕМНІ ДЖЕРЕЛА НА УРОКАХ ІСТОРІЇ 5-11 класи

Навчально-методичний посібник «Писемні джерела на уроках історії» присвячений одній із актуальних дидактичних проблем — формуванню інформаційної, логічної та аксіологічної компетентностей школярів за допомогою текстових джерел. Основу книги склали не так теоретичні матеріали, як практичні рекомендації, що можуть стати у пригоді студентам — майбутнім учителям, педагогам, що навчають школярів досліджувати текстові джерела для більш глибокого розуміння та осягнення історичного процесу, слухачам курсів перепідготовки інститутів післядипломної педагогічної освіти. Окремі матеріали можуть бути використані для проведення тренінгових занять з удосконалення умінь роботи з текстовими історичними джерелами.

Віктор Мисан СУЧАСНИЙ УРОК ІСТОРІЇ

Навчально-методичний посібник «Сучасний урок історії» адресований широкому колу освітян: студентам історичних факультетів, учителям, методистам, організаторам курсів підвищення кваліфікації учителів історії, завідувачам кабінетів суспільних дисциплін, науковцям. Посібник укладений за розділами, що розкривають суть сучасного уроку історії та допомагають поглибити знання з проблем: типології, форм уроку, розподілу навчального часу, використання різноманітних засобів, методів та прийомів навчання, способів фіксації навчального матеріалу, укладання плану-конспекту уроку. Науково-теоретичні положення посібника ілюструють методичні додатки.

З питань придбання книжки звертайтеся до регіональних представництв, безпосередньо до видавництва «Шкільний світ» за телефоном: 0(44) 284-24-50 або надіславши sms-повідомлення такого змісту: «Хочу замовити книжки» на номер 0(67) 408-84-73